

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref.
17/4119

Vår ref.
17/420-3/KJA

Dato
14.09.2017

Høringsuttalelse – endringer i introduksjonsloven og tilhørende forskrifter

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 14. juli 2017 om endringer i introduksjonsloven og tilhørende forskrifter.

Språkrådets høringsuttalelse begrenser seg til endringer som gjelder opplæring i norsk språk.

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og har ansvar for å følge opp den språkpolitikken som Stortinget har sluttet seg til, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* og Innst. S. nr. 184 (2008–2009). Det overordnede målet for språkpolitikken er i å sikre posisjonen for norsk språk, både bokmål og nynorsk, som et fullverdig, samfunnsbærende språk i Norge. I språkmeldinga *Mål og mening* er dette formulert som at norsk skal være hovedspråk og nasjonalspråk i Norge. Det innebærer bl.a. å sikre norsk som et fellesspråk som skal kunne brukes på alle samfunnsområder. Videre er ferdigheter i norsk en forutsetning for demokratisk deltakelse og for fullverdig deltakelse i yrkeslivet. At utlendinger som skal bo og arbeide i Norge, lærer seg norsk språk godt nok til å kunne delta og fungere i norsk yrkes- og samfunnsliv, er derfor et av de viktigste integreringstiltakene som finnes.

Nedenfor kommenterer vi enkelte av de konkrete endringsforslagene.

Introduksjonsloven § 1

Departementet foreslår å endre personkretsen som er omfattet av introduksjonslovens formålsbestemmelse til å gjelde asylsøkere i tillegg til nyankomne innvandrere, som hittil.

Selv om endringen ikke har noe selvstendig rettslig innhold, ser Språkrådet positivt på den. Jo tidligere en asylsøker som sannsynligvis kommer til å få bli i Norge, kommer i gang med å lære norsk språk, desto bedre forutsetninger vil vedkommende ha for å delta i yrkes- og samfunnslivet fra et tidlig tidspunkt.

Introduksjonsloven – nytt kapittel 4A

I et nytt kapittel 4A med overskriften «Opplæring i mottak» foreslår departementet bl.a. at asylsøkere i mottak over 16 år som ikke har fått endelig vedtak om opphold, skal ha plikt til å delta i norskopplæring, såfremt sykdom eller andre tungtveiende grunner ikke tilsier fritak (ny § 21). Videre foreslår departementet at kommuner skal ha plikt til å tilby slik opplæring (ny § 22). Forslaget innebærer ikke at asylsøkere får en tilsvarende rett til norskopplæring.

Språkrådet støtter innføringen av en plikt for asylsøkere til å delta i norskopplæring. Det er nærliggende å tenke seg at slik opplæring i norsk først og fremst vil bli tilbudt asylsøkere som med en viss grad av sannsynlighet kommer til å få opphold i Norge. Selv om plikten nok også vil bli gjort gjeldende overfor enkelte som ikke kommer til å få opphold i Norge, mener Språkrådet at en slik plikt til opplæring i norsk kan forsvares, siden den trolig vil gjøre flere rustet til deltakelse i yrkes- og samfunnslivet fra et tidligere tidspunkt. Etter Språkrådets skjønn veier hensynet til den enkelte asylsøkeren som senere vil få opphold, og til det norske samfunnet tyngre enn hensynet til de asylsøkerne som blir pålagt norskopplæring, men likevel ikke får opphold i Norge senere.

Språkrådet ser det som avgjørende at en slik plikt for asylsøkere, følges opp av en tilsvarende plikt for kommunene, slik at tilgjengeligheten for norskopplæring ikke er avhengig av hvilken kommune asylsøkeren tilfeldigvis befinner seg i.

Introduksjonsloven §§ 4 og 5

Disse paragrafene gjelder introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere som er bosatt i en kommune. Programmet omfatter bl.a. norskopplæring, jf. introduksjonsloven § 4 andre ledd bokstav a. Departementet foreslår at § 4 skal slå fast at arbeids- og utdanningsrettede tiltak som styrke den enkeltes mulighet til deltakelse i arbeidslivet, skal være del av introduksjonsprogrammet. I § 5 foreslår departementet at programmet kan utvides fra to til tre år når det vil styrke den enkeltes mulighet for overgang til arbeid eller ordinær utdanning.

Språkrådet ser det som positivt at departementet foreslår å øke bruken av arbeids- og utdanningsrettede tiltak i introduksjonsprogrammet. Både arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner er viktige arenaer for praktisk språklæring og deltakelse i det norske språksamfunnet. Det er likevel viktig at vektlegging av arbeids- og utdanningsrettede tiltak ikke går på bekostning av norskopplæringen. Språkrådet støtter videre forslaget til endringer i § 5, siden dette kan innebære et større rom for individuell tilpasning, medregnet språkopplæring.

Endringer i forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere

Departementet foreslår å endre § 3 slik at det skal kunne gis fritak i opplæring i norsk etter introduksjonsloven § 17 for personer som har gjennomført norskopplæring på grunnskolenivå eller videregående skoles nivå (dvs. etter opplæringsloven), også når det ikke er satt karakter i faget. Fritaket skal gis for det antallet timer den gjennomførte opplæringen har omfattet. Endringen innebærer ikke fritak fra plikt til å gå opp til avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap.

Som departementet selv påpeker, ser Språkrådet at forslaget kan føre til at færre gjennomfører overlappende opplæringsløp etter introduksjonsloven og opplæringsloven. Departementet peker også på at opplæring etter opplæringsloven vil gi den enkelte bredere kompetanse enn den de kan få med opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven.

Språkrådet har i utgangspunktet ingen innvendinger mot forslaget, men vil understreke at det er viktig at definisjonen av hva som er «norskopplæring» etter opplæringsloven ikke blir for vid, slik at den enkelte nyankomne innvandreren urettmessig eller utilsiktet kan risikere å tape deler av retten til norskopplæring.

Forholdet mellom bokmål og nynorsk

Verken i introduksjonsloven, *forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere* eller læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er den norske språksituasjonen med de to likestilte målformene bokmål og

nynorsk tematisert. Dialektene er tematisert i læreplanen i norsk gjennom kompetansemål på de ulike nivåene om at deltakerne i en viss grad skal forstå dialektbruk.

Språkrådet hadde helst sett at læreplanene i både norsk og samfunnskunnskap tok opp i seg og tematiserte den norske språksituasjonen med to målformer og utstrakt dialektbruk.

Læreplanen i norsk gir ikke anvisning om at opplæringen skal foregå på bokmål, selv om det er det vanligste. Per april 2017 var det 42 kommuner som gav norskopplæring for voksne innvandrere på nynorsk, og ytterligere fem som hadde vedtatt å gå over fra bokmål til nynorsk (jf. *Språkstatus 2017. Språkpolitisk tilstandsrapport frå Språkrådet*, s. 130).

Språkrådet oppfordrer departementet til å sette i gang et arbeid for å sikre at regelverket om norskopplæring tar inn over seg den norske språksituasjonen, både i at det eksplisitt legger til rette for opplæring i både bokmål og nynorsk etter kommunale vedtak, i tillegg til at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap gir alle deltakerne kjennskap til og forståelse for hvordan det norske språksamfunnet fungerer.

Norskopplæring for voksne innvandrere i og på både bokmål og nynorsk krever god tilgang til lærebøker og andre læremidler i begge målformer. Språkrådet mener at det gjennom lovfesting og økonomiske tilskudd bør sikres at deltakerne og kommunene har tilgang til læremidler i norsk og samfunnskunnskap på nynorsk.

Vennlig hilsen

Åse Wetås
direktør

Kristin Solbjør
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Justis- og
beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep 0030

OSLO